

נדיבות הלב: לתת זה לקבל

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לִבּוֹ תְּקַחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (שמות כה, ב)

כותב המדרש :

דבר אחר, "ויקחו לי תרומה", הדא הוא דכתיב "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו". אמר ר' ברכיה הכהן ברבי: נוהג שבעולם, אדם מוכר חפץ בתוך ביתו, הוא עצב עליו; והקב"ה נתן תורה לישראל ושמח, הוי: "לקח טוב נתתי לכם". בנוהג שבעולם, אדם לוקח חפץ, מיצר לשמרה; אבל התורה משמרת בעליה, שנאמר: "בהתהלך תנחה אותך, בשכבך תשמור עליך". בנוהג שבעולם, אדם לוקח חפץ מן השוק שמא יוכל לקנות בעליו? אבל הקב"ה נתן תורה לישראל, ואומר להם כביכול לי אתם לוקחים, הוי: "ויקחו לי תרומה".

מבאר הכלי יקר:

מה שלא הזכיר בכולם לשון נתינה כי אם לשון קיחה, לפי שכל נותן נדבה, **יותר הוא לוקח ממה שהוא נותן**, כי יוסף ה' לו כהנה וכהנה פי שנים כפלים, וזהו דעת המדרש (ויקרא רבה לג ו) האומר: "אדם לוקח חפץ שמא יוכל ליקח בעליו עמו? אבל הקדוש ברוך הוא נתן תורה לישראל ואמר קחו אותי עמה שנאמר ויקחו לי תרומה, כביכול אותי אתם לוקחים", ויש לדקדק מה ענין התורה אל התרומה? אלא לפי שכמו שהלומד עם חבריו תורה יותר הוא מקבל ממה שנותן כמו שאמרו (תענית ז א) ומתלמידי יותר מכולם, כך בתרומה זו יותר הוא לוקח ממה שהוא נותן.

וזהו שמסיק באותו מדרש, בנוהג שבעולם מוכר חפץ אז המוכר עצב ולוקח שמח אבל הקדוש ברוך הוא נתן התורה ושמח, שנאמר (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו. וביאור ענין זה שכל מוכר לחבירו איזה דבר תורה ולומד עמו אז הוא מקבל גם כן ממנו, וכל נתינה יש בה צד לקיחה, ולכך מביא ראיה מן פסוק כי לקח טוב. וזה ראיה ברורה בריאה וטובה שהנתינה קרויה לקיחה, כך בתרומה זו הנתינה קרויה לקיחה, ועל כן הסמיק בעל מדרש זה כל דבריו על פסוק ויקחו לי תרומה.

כל פעם שאתה נותן – אתה מקבל. ההשוואה בין לימוד תורה לבין תרומת המשכן, שנדרשת להיות בנדבה, מתבררת מאליה כאשר אנו שמים לב לחובה ללמד תורה בחינם. המקור לכך הוא בתלמוד בבכורות כט, א, בלימוד מן הפסוק "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים..",

וחז"ל דרשו: "מה אני בחינם – אף אתם בחינם". כשם שהקב"ה הורה למשה ללמד את ישראל את התורה בחינם, ללא תמורה, כך כל יהודי נדרש ללמד את חברו תורה בחינם. מובן מאליו שהקב"ה עצמו העניק את התורה לישראל בחינם, כמבואר בפסוק הנ"ל במשלי: "כי לקח טוב נתתי לכם", במתנה.

כפי שמבואר בסוגיא בבכורות שם, ציווי זה כולל את כל המצוות: בכל פעם שאדם עושה מצווה, הוא צריך לעשות אותה בחינם, ואסור לו לקחת תשלום עליה.

הפוסקים האריכו בסוגיא זו ביחס לשכר הרופא, מאחר והרופא מקיים בטיפול הרפואי מספר מצוות, ביניהן "והשבותו לו", "לא תעמוד על דם רעך", ועוד, כמו שפירטנו בכמה מאמרים בעבר. האם הרופא נדרש לעבוד בחינם?

על פי דברי הרמב"ן (בתורת האדם), העמידו ארבע קטגוריות שכר (ע"ן יורה דעה סימן של"ו):

1. **שכר הלימוד** (כגון הנחיית החולה איזה תרופות ייקח בכדי להתרפאות) – אסור ליטול. שהרי זו היא עיקר הרפואה.
2. **שכר בטלה** (כלומר, השכר שהיה יכול הרופא להרוויח אם לא היה עוסק כעת ברפואת אותו החולה) – מותר לקחת, שהרי זה אינו שכר המצווה עצמה.
3. **שכר טירחא** (כגון טרחת הרופא להגיע לאותו החולה דווקא בעוד שהיה יכול לטפל בחולה אחר סמוך לביתו) – מותר לקחת, שהרי בכל מקרה היה יכול לקיים את המצווה.
4. **שכר סממנים** (כלומר: מחיר התרופות), מותר ליטול רק בשוויין, אבל אם הפקיע את מחירן אין לרופא אלא העלות הבסיסית שלהן.

הפוסקים האריכו מאד בפרטי הדינים בהלכה זו. כאן, ברצוננו לחדד נקודה חשובה במישור הערכי, העולה מדברי המדרש והכללי יקר בפרשתנו. על פי דבריהם, אנו מבינים טוב יותר מדוע ישנה דרישה שלימוד תורה וקיום מצוות עבור השני יהיו בחינם. הסיבה לכך היא, שעצם ביצוע פעולות אלו, גומל עבורנו לאחר מכן שכר רב. כשאדם מלמד תורה, הוא מעשיר מכך את השכלתו התורנית לא פחות מאשר את השכלתו של התלמיד. כשאדם תורם, בנדבת ליבו, הוא מקבל לא פחות, מאחר שקומתו הרוחנית והמוסרית מתגבהת. "יותר משעושה בעל הבית עם העני – עושה העני עם בעל הבית" (מדרש רבה רות ה, ט).

כך גם במצווה הגדולה של טיפול בחולה. הרופא הנותן את ליבו לחולה, מתמסר לרפאותו בכל כוחותיו, מקבל ערך מוסף רוחני מכך, לא פחות ממה שהוא מעניק לחולה. סגולתן של המצוות להגביה את קומתו של המקיים אותן קיימת בכל מצווה ומצווה, אך בפרט במצווה כזו, שהרי "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא", הרופא יכול לסיים את יומו בתחושת סיפוק והתרוממות גדולה, בידעו שקיים היום כמה וכמה עולמות מלאים. תחושות מרוממות אלו שוללות על הסף את העיסוק בקבלת שכר גשמי עבור הטיפול הרפואי.

גם כאשר אנו שוקלים את השיקולים הפרקטיים ומבינים כי הרופא לא יוכל להתמסר למלאכתו אם לא יקבל שכר ראוי, חובתנו לזכור את הערכים הבסיסיים של הפעולה: אלו מצוות נעלות שתורמות עבור הנותן מעל ומעבר לכל שכר גשמי שיהיה.

על כן: "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו" – נדיבות הלב היא הנדרשת ומבוקשת, וכשמדובר בנדיבות לב, המושגים אינם "ויתנו לי תרומה", הנותן מכל הלב אינו חש כלל כמי שנתן, אלא "ויקחו לי תרומה", הוא מרגיש כמי שקיבל, כמי שזכה להעניק מכוחותיו ומן הידע שלו, והוא הוא הנתרם המרכזי מפעילות זו.

אחד העוגנים המרכזיים של כל רופא הוא ההיצמדות לערך המקצועיות. מקצועיות חשובה בכדי לבסס את הפעילות שלו על סטנדרטים גבוהים של יעילות ואחריות. מקצועיות חיונית גם בכדי שרופא יידע לשמור על מידה מסוימת של ריחוק רגשי מהמקרים הרפואיים, בכדי שלא יכרע תחת עומסים רגשיים.

אך לעיתים מקצועיות סותרת לערך השליחות ונדיבות הלב. רופא שיפעל כאיש מקצוע בלבד, יסרב לקבל חולה שדופק על דלת ביתו ומבקש עצה, או ימהר עם תום המשמרת בבית החולים לעזוב את המחלקה, גם אם ישנו קרוב משפחה מודאג הצמא להבהרה טובה יותר של המצב הרפואי. למרות היתרונות של גישה מקצועית, ועל אף שמותר ואף רצוי לרופא בימינו להשתכר באופן מכובד ממלאכתו, עליו לחדד בכל בוקר את תחושת "נדיבות הלב". את ההתנדבות וההתמסרות הקדושה הכרוכה בתפקידו. כשהוא זוכר כמה הוא, בעצם, נתרם מפעילותו, הוא מתמלא בענווה, ומבצע את תפקידו על הצד הטוב ביותר.